

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

MUISTIO

LIITE 1

Hallitusneuvos Liisa Huhtala

28.3.2021

PERUSTELUMUISTIO**VALTIONEUVOSTON ASETUS RAVITSEMISLIIKKEIDEN AUKIOLON VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA TARTUNTATAUDIN LEVIÄMISEN ESTÄMISEKSI****1 Johdanto**

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin (308/2006) lisättiin lailla (/2021) uusi väliaikaisesti 18.4.20201 saakka voimassa oleva 3 a §. Pykälässä säädetään ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Käytännössä lailla jatketaan ravitsemisliikkeiden sulkua lain majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaista muuttamisesta annetun lain (184/2021) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen (185/2021) voimassaolon päättymisen jälkeen. Ravitsemisliike on pidettävä suljettuina asiakkailta vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin aikana niillä alueilla, joilla se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Alueilla, joilla sulkeminen ei ole välttämätöntä sovellettaisiin voimassa olevia tartuntatautilain (1227/2016) ja sen nojalla annettuja väliaikaisia säännöksiä. Ravitsemisliikkeiden sulkemista koskeva säännös ei koske majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuja henkilöstöravintoja eikä ruoan tai juoman myymistä muualla nautittavaksi.

Laki majoitus ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaiseksi muuttamiseksi on käsitelty eduskunnassa perustuslain 23 §:n mukaisena tilapäisenä ja välttämättömänä poikkeuksena perusoikeuksiin poikkeusoloissa. Perustuslain 23 §:llä annetaan mahdollisuus laissa säädetyn valtuuden nojalla säätää myös valtioneuvoston asetuksella tilapäisiä poikkeuksia perusoikeuksista. Ehdotettavalla valtioneuvoston asetuksella annetaan lakia täydentävät säännökset laissa tarkoitetuista alueista, joilla ravitsemisliikkeet on pidettävä suljettuina sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä ja niihin kuuluvissa tiloissa kyseisiä rajoituksia on noudatettava. Asetuksella on mahdollista säätää ravitsemisliikkeiden sulkemisesta vain niillä alueilla, joilla sulkeminen on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksen antamisen yhteydessä arvioidaan millä alueilla välttämättömyysedellytykset täyttyvät sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä ja niihin kuuluvissa tiloissa rajoituksia on noudatettava.

Sääntelyn välttämättömyys edellyttää, että säädettävät poikkeukset ovat välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin oikeasuhtaisia. Poikkeaminen on siten sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuksiin vähemmän puuttuvien keinoin. Rajoitus ei saa myöskään mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa tavoiteltavaan oikeushyvään.

Tilapäisiä poikkeuksia koskevat valtioneuvoston asetukset on perustuslain 23 §:n 2 momentin mukaan saatettava viipymättä eduskunnan käsiteltäviksi. Eduskunta voi tällöin päättää asetusten voimassaolosta. Kyse on eduskunnan jälkitarkastusoikeudesta, jossa eduskunnalle taataan mahdollisuus tarkastaa yksittäisten perusoikeuspoikkeuksia koskevien asetusten asianmukaisuus, välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus välittömästi niiden antamisen jälkeen.

Välttämättömyys-kriteeri edellyttää käytännössä terveysviranomaisten asiantuntijatiетoon pohjautuvaa arviota ravitsemisliikkeiden sulkemisen välttämättömyydestä alueellisesti. Perustuslain 23 §:n sanamuodon, majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n sanamuodon samoin kuin valmiuslain (1552/2011) esitöiden (HE 3/2008 vp, s. 34) valossa pandemiatilanteessa toimenpiteisiin voidaan ryhtyä jo ennakoivasti vaarallisen tartuntataudin uhatessa.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 38/2021 vp) todetulla tavalla sääntelyllä pyritään rajoittamaan covid-19-viruksen aiheuttamien tartuntojen hallitsemattoman nopeaa leviämistä, jotta terveydenhuoltojärjestelmän kantokyky ei vakavalla tavalla vaarantuisi. Ravitsemisliikkeiden sulkemisella pyritään vähentämään ihmisten välisiä kontakteja, jotta tartuntamahdollisuuksia ei syntyisi. Sääntely on osa kokonaisuutta, joilla pyritään tilapäisesti rajoittamaan ihmisten fyysiset lähikontaktit ainoastaan välttämättömyyksiin tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Tartuntatautiviranomaisten asiantuntijankemien mukaan 28.3.2021 asti voimassaolevaa sulkovelvoitetta on syytä jatkaa kolmella viikolla, jotta epidemian suunnan kääntäminen voidaan varmistaa.

Terveydenhuoltojärjestelmän kantokyvyn lisäksi ravitsemistoiminnan rajoituksilla suojataan suoraan ihmisten henkeä ja terveyttä perustuslain 7 §:n, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan sisältämän valtion positiivisen toimintavelvoitteen ja Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimuksen (Sops 6/1976), jäljempänä *TSS-sopimus*, 12 artiklan tarkoittamalla tavalla. Terveydenhuoltojärjestelmän kantokyvyn suojaaminen turvaa näiden yksilön oikeuksien toteuttamista ja lisäksi toteuttaa perustuslain 19 §:n 1 momentissa säädettyä oikeutta ja perustuslain 19 §:n 3 momentin toteutumista.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Tilannekuva

Hallituksen esityksen (HE 38/2021 vp) jaksossa 3.1 on kuvattu tarkemmin epidemiatilanne.

2.2 Arvio ravitsemisliikkeiden sulkemisen välttämättömyydestä

2.2.1 Alueellisen soveltamisalan rajaus

Perustuslakivaliokunnan mukaan terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn säilyttäminen pandemian olosuhteissa on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erityisen painava peruste rajoitustoimille. Se oikeuttaa poikkeuksellisen pitkälle meneviä, myös perusoikeuksien tilapäisiä poikkeuksia merkitseviä viranomais toimia (PeVM 3/2020 vp, s. 3, PeVM 2/2020 vp, s. 4-5, PeVL 7/2020 vp s. 4, PeVL 6/2021 vp kohta 13).

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n mukaan ravitsemisliike on pidettävä suljettuina asiakkailta niillä alueilla, joilla se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Lain esitöiden (HE 38/2021 vp) mukaan ravitsemisliikkeiden väliaikainen sulkeminen asiakkailta koskisi niitä alueita, joilla epidemia leviää voimakkaimmin. Käytännössä tällä tarkoitettaisiin pääasiallisesti koronakriisin hallinnan hybridistrategian toimitasuunnitelman mukaisesti leviämisen ja kiihtymisvaiheessa olevia alueita.

Perustuslakivaliokunta on käsitellessään ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 173/2020 voimaan jättämistä (PeVM 10/2020 vp) kiinnittänyt huomiota perustuslain 23 §:ssä säädetyn välttämättömyysvaatimuksen lisäksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:ssä säädettyyn vaatimukseen, jonka mukaan sulkeminen pandemian aikana on rajattava koskemaan niitä alueita, joilla se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen ehkäisemisen kannalta. Valiokunnan mielestä ravintoloiden sulkeminen pitää siten pystyä perustelemaan välttämättömäksi jokaisella alueella erikseen. Välttämättömyysarvioinnin tulee kattaa sekä alueellinen että ajallinen välttämättömyys.

Edelleen perustuslakivaliokunta on kehottanut valtioneuvostoa harkitsemaan mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa maakuntajakoa hienosyisemmin (PeVL 6/2021 vp). Perustuslakivaliokunta toisti kehotuksensa arvioidessaan tämän asetuksen perusteena olevaa lakia tuoden esiin tarpeen ottaa kehoitus huomioon tämän asetuksen säätämisen yhteydessä, jotta ravintolasulun tarkoittama tilapäinen poikkeus perusoikeuksista täyttää mahdollisimman hyvin perustuslain 23 §:ssä asetun välttämättömyysvaatimuksen (PeVL 11/2021 vp kohta 7).

Talousvaliokunta on pitänyt mainittua perustuslakivaliokunnan kantaa perusteltuna. Eduskunta on aiemman ravitsemisliikkeiden sulkemista koskevan lainsäädännön (HE 22/2021 vp – EV 13/2021 vp) käsittelyn yhteydessä hyväksynyt talousvaliokunnan ehdotuksesta lausuman, jonka mukaan valtioneuvostoa kehoitetaan tulevassa lainsäädännössä kolmen viikon sulkujakson – eli 28.3.2021 päättyvän sulkujakson - jälkeen harkitsemaan mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa maakuntatasoa hienosyisemmin.

Lisäksi talousvaliokunta on todennut sääntelyn oikeasuhtaisuuden edellyttävän, että sen soveltamisen tulee olla kohdistettua ja rajattua sekä kyseessä olevan elinkeinotoiminnan aiheuttaman konkreettisen tartuntariskin huomioon ottavaa. Tämän vuoksi on käytettävä mahdollisimman pitkälle kohdennettuja ja alueellisesti rajattuja toimia. Valiokunta on pitänyt perusteltuna ehdotuksen mukaista rajoittamistoimien soveltamisen määrittämisestä epidemian eri vaiheiden mukaisesti. (TaVM 4/2021 vp)

Arvioidessaan tämän asetuksen perusteena olevaa lakia, talousvaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että niiden maakuntien osalta, joissa maakuntien ominaispiirteet (esimerkiksi pitkät etäisyydet tai alhainen väestötiheys) tekevät ilmeiseksi sen, ettei maakunnan alueella esiintyvä tartuntaryväs leviä helposti tai välttämättä koko maakunnan alueelle, valtioneuvoston asetuksessa määritellään epidemiatilanteeseen nojaten maakunnan tasoa tarkemmin se, millä alueilla ravitsemisliike tulee pitää suljettuna. (TaVM 7/2021 vp s. 4)

Maakuntajakolain (1159/1997) 1 §:ssä säädetään, että maakunnaksi määrätään alue, johon kuuluvat kunnat muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti sekä alueen suunnittelun kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Maakunnat muodostavat alueellisen perusjaon, jota käytetään, jos siitä ei ole perustelua syytä poiketa. Ravitsemistoiminnan alueellisissa rajoituksissa maakuntia on pidetty perusjakona sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisen muutoksen nojalla (laki 153/2020 ja 184/2021) että tartuntatautilain väliaikaisten muutosten (lait 400/2020, 727/2020, 165/2021) nojalla annetuissa valtioneuvoston asetuksissa.

Maakunnittain määritellyt rajoitukset on valmisteltu siten, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toimittaa säännöllisesti sosiaali- ja terveysministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle virallisen arviointinsa siitä, minkä sairaanhoitopiirien se on arvioi olevan epidemian kiihtymis- tai leviämisvaiheessa taikka perustasolla.

Valtioneuvosto on eduskunnan kehottamalla (TaVM 4/2021 vp; PeVL 6/2021 vp) tavalla arvioinut 9.3.2021 voimaantulleen asetuksen 184/2021 valmistelun yhteydessä mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa maakuntajakoa hienosyisemmin. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan asetuksen perustelumuiotissa esitettyä tarkastelua erilaisen aluejaottelun mahdollisuudesta asianmukaisena huomioiden vallinnut epidemiatilanne ja sääntelyn varsin lyhyt soveltamisaika. Perustuslakivaliokunta kuitenkin painotti tarvetta alueellisen soveltamisalan hienosyisempään rajaamiseen vastaisuudessa (PeVM 3/2021 vp kohta 4).

Valtioneuvosto on eduskunnan kehottamalla (TaVM 7/2021 vp; PeVL 11/2021 vp) tavalla arvioinut asetuksen valmistelun yhteydessä vallitseva epidemiatilanne ja maakuntien erityiset ominaispiirteet huomioiden mahdollisuutta rajata alueellista soveltamisalaa hienosyisemmin.

Arvioinnissa on huomioitu epidemian alueellisen seurannan toteuttaminen. Sairaanhoitopiirit organisoivat viranomaistyötä alueellaan yhdessä kuntien, ELY-keskusten, AVI:n ja THL:n kanssa. Alueellinen epidemiatilannearvio tehdään ensi sijassa sairaanhoitopiirien koordinoimissa alueellisissa työryhmissä, joissa on soveltavasti edustus myös kuntien toimivaltaisilla viranomaisilla. Arvio perustuu seurantatietojen ja tartunnan jäljitystä koskevien tietojen tarkasteluun. Sairaanhoitopiirit raportoivat THL:lle viikoittain alueidensa epidemiologisesta tilanteesta sekä päätetyistä toimenpiteistä. THL on 25.3.2021 antamassaan lausunnossa todennut, että alueiden tilannearvio tehdään sairaanhoitopiiritasolla. Kuntakohtaisen tilannearvion tekeminen on haastavaa, sillä yksittäiset tapaukset saattavat muuttaa huomattavastikin esimerkiksi kuntakohtaista ilmaantuvuutta tai tartunnan jäljityksen toiminnan arviointia sairaanhoitopiiriä pienemmän väestöpohjan vuoksi.

Talousvaliokunnan edellyttämällä tavalla valtioneuvosto on arvioinut ominaispiirteiltään erityisten maakuntien osalta mahdollisuutta hienosyisempään alueelliseen kohdentamiseen. Lapin maakunta on pinta-alaltaan hyvin laaja ja maakunnan kuntien pinta-ala huomattavan suuri verrattuna muihin Suomen kuntiin. Asukastiheys Lapin maakunnan alueella on pieni. Valmistelun yhteydessä saatiin Lapin maakunnan alueen kuntien näkemys epidemiatilanteesta liittyen ravintoloiden sulkemisen välttämättömyyteen. Lapin sairaanhoitopiiriin koronakoordinaatioryhmää ei ollut mahdollista kokonaisuudessaan saada kokoon ennen asetuksen antamisen määräaika. Lapin maakunnan alueen kuntajohtajat ja tartuntataudeista vastaavat lääkärit sekä sairaanhoitopiirien edustaja olivat keskustelleet asiasta 27.3.2021. Saadun selvityksen ja esitetyn näkemyksen perusteella Lapin sairaanhoitopiirin alueella kriteereitä ravintoloiden sulkemiselle ei ole muiden kuntien kuin Kittilän kunnan alueella. Lisäksi Länsi-Pohjan kuntien alueella epidemiatilanne vastaa perustasoa, eikä perusteita ravintoloiden sulkemiselle ole Länsi-Pohjan kuntien alueella. Alueelliset tartuntatautiviranomaiset ovat perustaneet kantansa sille, että sairaanhoitopiirin kuntien valmius matkailijoiden nopeaan testaamiseen ja kontaktointiin on hyvä ja kaikki tartunnan saaneiden altistamat pystytään aikaisempien matkailun sesonkiviikkojen perusteella alueelta jäljittämään. Etelä- ja Keski-Suomen talvilomaviikkojen ja joulun ajan matkailusesongin aikana tartunnan jäljitys onnistui hyvin eikä yhteisöön leviäviä tartuntaryyppeitä syntynyt.

THL on 17.3.2021 antamassaan lausunnossa todennut, että Lapissa merkittävä määrä tartunnoista todetaan matkailuun liittyen. Nämä, noin 30 % tartunnoista, kirjautuvat muihin sairaanhoitopiireihin. Matkailuun liittyviin tartuntaryyppeitä ja niihin liittyviä maantieteellisesti laajalle levinneitä tartuntoja on todettu epidemian kuluessa useita niin kotimaassa kuin ulkomailla. THL:n näkemyksen mukaan 28.3.2021 päättyvää ravintola-sulkua on jatkettava vielä kolmen viikon ajan, jotta epidemian suunnan kääntäminen voidaan varmistaa.

Perustuslakivaliokunta on painottanut valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan tiiviin yhteistyön merkitystä ja katsonut, että valtioneuvoston tulee pyrkiä yhteisymmärrykseen Ahvenanmaan viranomaisten kanssa asetuksen asiallisesta ja ajallisesta soveltamisesta maakunnassa (PeVL 11/2021 vp kohta 13). Huomioiden Ahvenanmaan maakunnan alueelliset erityispiirteet ja saatu erillinen selvitys maakunnan epidemiatilanteesta, valtioneuvosto katsoo, että ravitsemisliikkeiden sulkuvelvoitetta ei ole välttämätöntä saattaa voimaan Ahvenanmaan maakunnassa.

Sen lisäksi, että epidemiatilanne on muusta maasta liikenteellisesti erillään olevassa Ahvenanmaan maakunnassa parantunut huomattavasti, kokonaisarvioon vaikuttaa se, että maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan oma lainsäädäntövalta huomattavaan osaan niistä toimista, joilla covid-19-epidemiaa torjutaan (erityisesti terveyden- ja sairaanhoito). Maakunnalla on oma toimintasuunnitelmansa, jota se on myös ravitsemistoiminnan osalta soveltanut. Vaikka ihmisten tarttuvia tauteja koskevat asiat kuuluvat itsehallintolain 27 §:n 29 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan, tässä alueellisessa epidemiatilanteessa rajoituksia ei voida pitää maakunnassa välttämättöminä.

Asetuksen perusteena olevan lain hallituksen esityksen (HE 38/2021) jaksossa 6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset kuvatulla tavalla valmistelussa arvioitiin mahdollisuutta hienosyisempään alueelliseen soveltamisalaan. Vaihtoehtoina on arvioitu aluetason tarkentamista sairaanhoitopiireittäin, seutukuntaakohtaisesti tai kuntakohtaisesti.

Asetuksen valmistelun yhteydessä tehdyn arvion pohjalta muiden kuin edellä mainittujen maakuntien osalta alueellisesti hienosyisempää kohdentamista ei ole mahdollista tehdä nykyisessä epidemiatilanteessa.

Varsinaiset tiedot ja tilastot epidemiasta kootaan alueittain sairaanhoitopiirien tasolla. Kuntakohtaisesti tautitapaukset tilastoidaan henkilön kotikunnan mukaan. Ihmisten työssäkäyntialueet eivät kuitenkaan rajaudu henkilön kotikuntaan. Henkilöiden päivittäinen liikkuminen työssäkäyntialueen sisällä voi esimerkiksi tapahtua eri epidemian vaiheessa olevien kaupunkien ja niiden kehyskuntien välillä. Myöskään ihmisten muu normaali liikkuminen ei rajaudu yksin omaan kotikuntaan. Tästä seuraa kohonnut todennäköisyys sille, että tartunta voi olla peräisin myös muualta kuin henkilön kotikunnasta. Ravitsemisliikkeisiin yhdistetyt tartuntaketjut ylittävät usein kuntarajat, jolloin yksittäisten kuntien kohdalla tehtyjen rajoitustoimien teho ei välttämättä

vähennä tartuntoja toivotussa mitassa. Laajempaa maakuntapohjaista jaottelua tukee myös epidemian hallitsemiseksi välttämätön tarve eristää tartuntaryppäät ja tartunnoille altistuneet yhteisöt ja väestö toisistaan, jotta jatkotartunnat ja altistumiset saataisiin katkaistua.

Valtioneuvosto katsoo, että ravitsemisliikkeiden lyhytaikaisen sulkuvelvoitteen aluejakona on välttämätöntä epidemiatilanne huomioiden käyttää pääosin maakuntajakoa ja sääntelyn alueellisia välttämättömyysedellytyksiä on ehdotettavassa asetuksessa tarkasteltava pääosin maakunnittain.

2.2.2 Valtakunnallinen epidemiatilannearvio

Koronavirusepidemia lähti helmikuun puolivälin jälkeen uudelleen kiihtymään ja epidemiatilanne heikentyi merkittävästi. Samalla sairaalahoidon tarve on voimakkaasti kasvanut. Viikkokohtaiset tapausmäärät nousivat useilla sadoilla yhtäjaksoisesti neljän viikon ajan.

Valtakunnallista epidemiatilannetta on tarkemmin kuvattu hallituksen esityksen (HE 38/2021 vp) jaksossa 3.1.

Maaliskuussa viikolla 11 (ajalla 15.–21.3.) todettiin yhteensä 4 678 uutta tapausta, mikä on alle 300 tapausta vähemmän kuin edellisellä viikolla. Viikolla 11 todetut tapausmäärät laskivat viikkotasolla ensimmäistä kertaa helmikuun puolivälin jälkeen. Viikolla 9 ja 10 todettiin 4 457 ja 4 929 uutta tapausta. Tapausmäärien kasvu on siis tasaantunut, mutta tartuntoja todetaan edelleen koko maassa huomattavia määriä. Tiedot on päivätty 24.3.2021.

24.3.2021 koko maan ilmaantuvuus oli 173/100 000 asukasta/14 vrk ja sitä edeltävien 14 vrk ilmaantuvuus 152/100 000 asukasta/14 vrk. Covid-19-tapauksia raportoitiin 9 607 /14 vrk, ja sitä edeltävien 14 vrk ajalla yhteensä 8 430 tapausta. Positiivisten tapausten osuus (%) oli viimeisten 14 vrk aikana noin 3,3 % testatuista näytteistä, ja edeltävän 14 vrk aikana noin 3,0 %. Luvut perustuvat ajanjaksojen 8.3.–21.3. ja 22.2.–7.3. tarkasteluun (14 vrk liukuva ajanjakso)

Uusia tapauksia todetaan sekä tunnetuissa tartuntaketjuissa että niiden ulkopuolella. Virusta esiintyy väestössä joka puolella Suomea joskin kuntakohtaiset vaihtelut sekä ajallisesti että paikallisesti ovat suuria. Testeihin on viime viikkojen aikana hakeuduttu selvästi useammin kuin vuodenvaihteessa, mutta positiivisten näytteiden osuus testatuista näytteistä on silti kasvanut tapausmäärien kasvun myötä. Viikolla 11 (ajalla 15.3.–21.3.) uusien tartuntojen tartunnanlähde saatiin selvitettyä suuressa osassa, noin 68 %:ssa tapauksista. Tartuntoja todetaan eniten työikäisillä, tällä hetkellä varsinkin nuorilla aikuisilla. Lisäksi koronaviruksen varianttimuotojen leviäminen tuo epidemian kokonaiskuvan arvioon epävarmuutta. Virusmuunnosten aiheuttamia tautitapauksia on todettu kaikissa sairaanhoitopiireissä.

2.2.3 Alueellinen epidemiatilannearvio

Sosiaali- ja terveysministeriön hybridistrategian toteuttamista koskevan toimintasuunnitelman (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:26) mukaan covid-19-epidemian tilannekuva jaetaan kolmeen vaiheeseen: perustasoon, kiihtymisvaiheeseen ja leviämisvaiheeseen. Toimintasuunnitelmassa esitetään periaatteet, joiden mukaisesti alueelliset ja valtakunnalliset suositukset ja rajoitukset tulee eri vaiheissa kohdentaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Suositus- ja rajoitustoimenpiteiden käyttö edellyttää kokonaisvaltaista arviota, jossa päätöksiä punnitaan epidemiologisten, sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten suhteen sekä suhteessa perusoikeuksiin.

1. Perustaso vastaa Suomen tilannetta keskikesällä 2020.

- a. tartuntojen ilmaantuvuus on alhainen
- b. kotoperäisten tartuntojen osuus on pieni.

2. Kiihtymisvaiheessa

- a. tartuntojen alueellinen ilmaantuvuus on noussut:

- 7 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 6-15/100\ 000$ asukasta ja
- 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 10-25/100\ 000$ asukasta
- b. positiivisten näytteiden osuus on $> 1\ %$
- c. ajoittain esiintyy paikallisia ja alueellisia tartuntaketjuja
- d. tartunnanlähteet ovat kuitenkin pääsääntöisesti jäljitettävissä
- e. sairaalahoidon tarpeeseen pystytään vastaamaan ilman erityistoimia.

3. Leviämisvaiheessa

- a. tartunnat leviävät väestössä alueellisesti tai laajemmin:
 - 7 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 12-25/100\ 000$ asukasta ja
 - 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 18-50/100\ 000$ asukasta
- b. tapausten päivittäinen kasvunopeus on $> 10\ %$
- c. positiivisten näytteiden osuus on $> 2\ %$
- d. alle puolet tartunnanlähteistä on jäljitettävissä
- e. sairaalahoidon ja tehohoidon tarve kasvaa voimakkaasti.

Jaottelu perustuu sekä edellä mainittuihin objektiivisiin kriteereihin että sairaanhoitopiirien omiin arvioihin siitä, voidaanko epidemiaa hallita nykyisellä tasolla vai tulee ko epidemian leviämisen estämisessä alueen omankin käsityksen mukaan ottaa käyttöön tehostettuja toimia.

Alueiden ajankohtaista epidemiatilanteita kuvaavat epidemiologiset mittarit (mm. 7 ja 14 vrk ilmaantuvuus /100 000 asukasta, positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, epäselvien tartuntojen lukumäärät ja niiden osuus (%) todetuista tartunnoista), on kuvattu tarkemmin muistion liitteenä olevan THL:n lausunnon liitteissä.

Alueellisia epidemiatilanteita tarkastellessa on myös tärkeää huomioida, että alueellinen tilanne voi nopeasti muuttua erityisesti väestöpohjaltaan pienempien alueiden kohdalla. Jo vähäinen uusien tartuntojen määrä nostaa ilmaantuvuutta merkittävästi, ja positiivisten näytteiden osuus kaikista analysoiduista näytteistä saattaa hetkellisesti nousta korkeaksi.

Vaikka alueiden epidemiologisia tilanteita kuvaavat mittarit saattavat olla korkeita, alueen epidemiatilanteen hallintaan vaikuttavat keskeisesti myös mm. tartuntalähteiden selvitettävyyden, tartuntaketjujen hallittavuus ja sairaalahoidon kuormitus. Alueilla on näistä kokonaisuuksista paras tilannekuva, joka ei ole yhtä yksiselitteisesti numeerisesti kuvattavissa kuin yllä kuvatut epidemiologiset mittarit.

Alueiden oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021 on ollut seuraava:

Leviämisvaihe: Helsingin ja Uudenmaan (HUS), Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirit sekä Ahvenanmaan maakunta (yhdeksän aluetta).

Kiihtymisvaihe: Keski-Suomen, Vaasan, Etelä-Savon, Itä-Savon, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirit (kahdeksan aluetta).

Perustaso: Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Kainuun sairaanhoitopiirit (neljä aluetta).

THL on osallistunut alueellisten yhteistyöryhmien kokouksiin ja/tai tarvittaessa muuten tukenut alueita päivittyvien kokonaisarvioiden laadinnassa. THL:n arvio perustuu seurantatietoihin, tartunnanjäljitystä koskeviin tietoihin ja johtopäätöksiin, joita on tehty sairaanhoitopiirien yhteistyöryhmien kokouksissa. THL:n arvio on alueiden 25.3.2021 esittämien taso-arvioiden kanssa yhteneväinen.

Alueiden epidemiatilanteita ja erityisesti edelleen perustasolle määritettyjen alueiden tilanteita voi epidemiologisin perustein tarkastella ennakoivastikin. Tarkasteltaessa 14 vrk ilmaantuvuuksia, perustason alueista

Etelä-Pohjanmaan shp:n ilmaantuvuus oli 26,5/100 000 asukasta/14 vrk. Keski-Pohjanmaan shp:n ilmaantuvuus oli viimeisen 14 vrk aikana 15,5, Pohjois-Savon 48,4 ja Kainuun 20,9. Pohjois-Savon ilmaantuvuus on selvästi korkeampi kuin muiden perustason alueiden.

Pohjois-Savo on oman arvionsa mukaan perustasolla, mutta alueen ilmaantuvuusluvut ja todetut varianttilyödykset puoltavat tästä huolimatta alueen ottamista ravintolasulun piiriin. Epidemian nykytilanteessa on erityisen tärkeää ehkäistä varianttivirusien laajempi leviäminen Suomessa. Sairaanhoidopiirien kokonaisarvioista poiketen THL tästä johtuen 25.3.2021 antamassaan lausunnossa katsoo, että ravintolasulun piiriin tulisi asettaa myös Pohjois-Savo. Arvio perustuu alueiden ilmaantuvuuslukujen kehittymiseen, positiivisten laboratorionäytteiden osuuteen kaikista positiivisista näytteistä, tartunnan jäljityksen tilanteeseen sekä virusvarianttien levinneisyyteen.

Epidemiatilannetta on valmistelun yhteydessä selvitetty alueittain seuraavasti:

A. Leviämisvaihe

Helsingin ja Uudenmaan SHP (Uudenmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	346,7	165,8
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		4,3 %

Etelä-Karjalan SHP (Etelä-Karjalan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	158,2	83,4
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		3,5 %

Kymenlaakson SHP (Kymenlaakson maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	59,4	30,6
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		1,9 %

Päijät-Hämeen SHP (Päijät-Hämeen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	187,4	98,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		4,4 %

Kanta-Hämeen SHP (Kanta-Hämeen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Leviämisvaihe

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	156,1	77,2
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		3,8 %

Varsinais-Suomen SHP (Varsinaissuomen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Leviämisvaihe

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	258,0	137,3
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		5,3 %

Satakunnan SHP (Satakunnan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Leviämisvaihe

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	48,7	18,6
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		1,0 %

Pirkanmaan SHP (Pirkanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Leviämisvaihe

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	103,9	49,3
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		2,8 %

B. Kiihtymisvaihe

Keski-Suomen SHP (Keski-Suomen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Kiihtymisvaihe

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	73,5	38,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		2,4 %

Vaasan SHP (Pohjanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Kiihtymisvaihe

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	48,4	14,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		1,0 %

Etelä-Savon SHP (Etelä-Savon maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	Kiihtymisvaihe 7 vrk (15.–21.3.)
	59,4	30,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		1,9 %

Itä-Savon SHP (Etelä-Savon maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	Kiihtymisvaihe 7 vrk (15.–21.3.)
	32,6	5,0
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,4 %

Pohjois-Pohjanmaan SHP (Pohjois-Pohjanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	Kiihtymisvaihe 7 vrk (15.–21.3.)
	35,2	13,4
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,6 %

Pohjois-Karjalan SHP (Pohjois-Karjalan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	Kiihtymisvaihe 7 vrk (15.–21.3.)
	17,1	13,4
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,9 %

Lapin SHP (Lapin maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	Kiihtymisvaihe 7 vrk (15.–21.3.)
	30,7	13,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,4 %

Länsi-Pohjan SHP (Lapin maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	Kiihtymisvaihe 7 vrk (15.–21.3.)
	55,3	41,9
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,9 %

C. Perustaso

Etelä-Pohjanmaan SHP (Etelä-Pohjanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Perustaso

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	26,5	11,4
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,8 %

Keski-Pohjanmaan SHP (Keski-Pohjanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Perustaso

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	15,5	9,1
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,4 %

Pohjois-Savon SHP (Pohjois-Savon maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Perustaso

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	48,4	19,3
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		1,0 %

Kainuun SHP (Kainuun maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 25.3.2021:

Perustaso

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (8.–21.3.)	7 vrk (15.–21.3.)
	20,9	12,5
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä, vko 11		0,4 %

2.2.4 Arvio rajoituksista ravitsemisliiketyypeittäin ja -tiloittain

Ravitsemisliikkeiden toimintaa sääntelevän tartuntatautilain väliaikaisessa 58 a §:ssä säädetään rajoitusten kohdentumisesta erikseen kahteen ravitsemisliiketyyppiin: 1) ravitsemisliike, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholi-juomia, ja 2) muu ravitsemisliike. Tätä laissa säädettyä ja 1.11.2020 alkaen käytettyä jaottelua pidetään asianmukaisen käytettäväksi asetuksen valmistelussa, kun otetaan huomioon se, ettei muita valmiita luokituksia ole olemassa.

Arvion siitä, kumpaan ryhmään ravintola kuuluu, tekee ensi sijassa ravintolayritys itse. Ravintolan pääasiallista toimintaa arvioidaan ensisijaisesti sen luonteen perusteella. Ratkaisevaa on, kokoontuvatko asiakkaat ravintolaan pääasiassa aterioimaan omissa pöytäseurueissaan vai onko ravintolan pääasiallinen toiminta alkoholijuomien myyntiä. Ravintolan toiminta ei muutu ruokaravintolaksi vain sen perusteella, että ravintola pitää myynnissä vähäistä määrää ruokaa. Myöskään ravintolasta käytettävä nimike ei ole itsessään merkityksellinen toiminnan määrittelyn kannalta.

Joidenkin ravintoloiden toiminta voi olla esimerkiksi päivällä ruokaravintolan tyyppistä toimintaa ja illalla pääsääntöisesti anniskelua. Ravintolan toiminta voi myös vaihdella viikonpäivän tai vuodenajan mukaan.

Tällaisiin ravintoloihin sovelletaan kunakin ajankohtana sitä rajoitusta, johon niiden toiminta kyseisenä ajankohtana liittyy.

Ravitsemisliikkeisiin mennään tapamaan ihmisiä, seurustelemaan ja viettämään aikaa. Sekä anniskeluravintoloiden että muiden ravintoloiden asiakaskunta koostuu suurelta osin ikäryhmistä, joissa tartuntojen ilmaantuvuus on kaikkein suurin eli 20–45 vuotiaiden ikäryhmistä. Juuri tämän ikäryhmän sosiaalisten kontaktien merkittävä vähentäminen on nykyisessä epidemiatilanteessa välttämätöntä ja ensisijaista.

Tartuntariskin voidaan arvioida ainakin jossain määrin erilainen ravitsemisliikkeiden sisä- ja ulkotiloissa. Tartuntojen leviämiseen vaikuttaa ilman vaihtuvuus, joka on suljetuissa sisätiloissa heikompi kuin ulkona. Tartuntariskiin vaikuttaa kuitenkin tilatyypistä riippumatta se, miten sisä- tai ulkotilassa oleskellaan ja kuinka etäisyyksiä voidaan ylläpitää ja kuinka hyvin fyysisiä kontakteja tosiasiallisesti vältetään.

THL:n mukaan riski tartunnoille on ollut suurin niissä ravitsemisliikkeissä, joissa alkoholin anniskelu muodostaa suuren osan tuloista, mutta tartuntoja on todettu myös pääasiassa ruokailuun keskittyvissä ravitsemisliikkeissä. On todennäköistä, että herkemmin tarttuvan virusmuunnoksen runsastuminen on entisestään lisännyt tartuntariskejä ravitsemisliikkeissä ja lisää riskiä myös niiden ulkotiloissa kuten terasseilla ja vastavilla joissa vietetään runsaasti aikaa, sekä muissa tiloissa missä aikuisväestä kohtaa ja kokoontuu.

2.2.5 Johtopäätökset rajoituksen välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta

THL on toimittanut valtioneuvostolle arvion, jonka mukaan epidemian tilanne huomioiden sen leviämistä on pyrittävä estämään mahdollisimman tehokkaasti, nopeasti ja mahdollisimman pienin viivein. Sekä epidemiologinen mallinnus että muiden maiden kokemukset osoittavat, että nykyinen tilanne voi muutamassa viikossa kehittyä tapausten kasvun suhteen niin vakavaksi, että terveydenhuolto ylikuormittuu vaikutuksiltaan erittäin vakavalla tavalla.

Nykyisessä epidemiatilanteessa ja virusmuunnoksen levitessä laajasti, on toimenpiteitä aikuisväestön kontaktien kokonaisvaltaiseksi vähentämiseksi jatkettava, niin että kontaktit rajataan vain välttämättömiin. Toimenpiteillä on pyrittävä estämään virusmuunnoksen aiheuttamaa vakavaa uhkaa siihen, että lisääntyvät vakavat tautitapaukset aiheuttavat lähikuukausien aikana sairaala- ja tehohoidon kapasiteetin ylikuormittumisen, joka voi aiheuttaa paitsi koronatartunnan saaneiden hoidon vaarantumisen, myös muita sairauksista kärsivien hoidon viiveitä ja laadun huomattavan heikkenemistä.

Suomessa maaliskuuhuhtikuussa 2020 toteutetut voimakkaat rajoitukset mukaan lukien ravitsemisliikkeisiin kohdistuvat sulkutoimet, vähensivät sosiaalisia kontakteja noin 70 %, mikä johti suhteelliseen nopeaan epidemian hiipumiseen toukokuun kuluessa. Tällä hetkellä leviävät tartuttavammat virusmuunnokset edellyttävät vielä tätäkin tehokkaampia kontaktien vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että rajoitustoimien ja toimivaltuuksien sääntelyn on perustuttava asianmukaiseen arvioon rajoitustoimenpiteen tai toimivaltuuden välttämättömyydestä (PeVL 44/2020 vp; ks. myös PeVL 55/2016 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan on ollut selvää, että perusoikeusrajoitus ei voi olla tarkoitukseensa soveltuva ja siten välttämätön, jos sillä ei edes periaatteessa voida saavuttaa sen perusteena olevaa hyväksyttävää tavoitetta (ks. PeVL 40/2017 vp, s. 4, PeVL 55/2016 vp, s. 4–5 ja PeVL 5/2009 vp, s. 3/II). Sanottu ei kuitenkaan ole merkinnyt sitä, että rajoitustoimia ei voitaisi käyttää koronaviruksen leviämisen ennakolta estämiseen. Valiokunta on edelleen pitänyt epidemian kestäessä myös historiatietoja merkityksellisinä arvioitaessa rajoitustoimenpiteen ja toimivaltuuden välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta (PeVL 44/2020 vp).

Perustuslakivaliokunta on asetuksen perustana olevan lain käsittelyn yhteydessä korostanut tarvetta rajata alueellista soveltamisalaa hienosyisemmin (PeVL 11/2021 vp kohta 7). Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että ravintolatyyppikohtaisen tarkastelun tarve korostuu rajoitusten soveltamisajan pidentyessä sekä

lausunut näkemyksensä tarpeen asetuksenantovaltuuden täsmentämisestä (PeVL 11/2021 vp kohta 10). Talousvaliokunta on pitänyt hienosyisempää alueellista kohdentamista välttämättömänä ainakin tiettyjen alueiden osalta (TaVM 7/2021 vp s. 4). Lisäksi talousvaliokunta on toistanut sosiaali- ja terveysvaliokunnalle lausumansa (TaVL 8/2021 vp – HE 32/2021 vp) toteamansa näkemyksen, että ulkotiloissa tapahtuva sosiaalinen kanssakäyminen on vähäriskisempää kuin sisätiloissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on tartuntatautilain ravitsemistoiminnan rajoittamista koskevan hallituksen esityksen yhteydessä käsitellyt aluekohtaisen tilanteen ja rajoitusten välttämättömyyden arviointia. Arvioinnissa voidaan valiokunnan mukaan käyttää apuna esimerkiksi uusien tartuntojen ilmaantuvuuden määrää, positiivisten testitulosten osuutta testatuista, jäljitysten alkuperätietoja sekä yleisvaaralliseen tartuntatautiin liittyvää sairaalahoidon tarvetta alueella. Välttämättömyysarviointissa voidaan ottaa huomioon myös lähi-alueiden ja koko maan tilanne (StVM 27/2020 vp).

Covid-19-viruksen leviämisen mekanismista on epidemian kuluessa saatu yhä enemmän tietoa ja sitä on selvennetty mm. osana hallituksen esityksen HE 22/2020 vp lukua 3. Lisäksi muuntuneen koronaviruksen vaikutusta covid-19-epidemian leviämiseen on kuvattu hallituksen esityksen HE 38/2021 vp jaksossa 3.1. lähdeviitteineen. Tutkimukset osoittavat virusmuunnosten tarttuvan helpommin ja aiheuttavan vakavampaa tautimuotoa.

Edellä jaksossa 2.2.3. kuvatut kiihtymis- ja leviämisvaiheen kriteerit kuvaavat sitä, että tartuntojen alueellinen ilmaantuvuus on noussut tai tartunnat leviävät jo väestössä alueellisesti tai laajemmin. Ravitsemistoiminnan sulkemisen ja myös muiden tiukempien rajoitusten on tarkoitus vaikuttaa juuri näillä alueilla. Yhtäältä juuri perustason ja toisaalta kiihtymis- ja leviämisvaiheen väliset erot ovat pääosin niin merkittäviä, että vaikka määräaikaisten rajoitukset täyttäisivät tavoitteensa suuri osa kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevista maakunnista ei todennäköisesti tule edes sulun päätyttyä saavuttamaan perustasoa. Asetuksen valmistelussa on silti erikseen arvioitu, voitaisiinko sulku kohdistaa vain leviämisvaiheessa oleviin maakuntiin. Koska kiihtymisvaiheessa olevissa maakunnissa tartuntoja tyypillisesti esiintyy siinä määrin, että epidemia voisi voimistua uudelleen, tehokkaiden sulkutoimien säätäminen on näillekin alueille välttämätöntä. Tässä arvioissa on erityisesti otettu huomioon muuntovirusten aiempaa tartuttavimmat ja mahdollisesti vaarallisemmat ominaisuudet.

Edellä jaksossa 2.2.3. kuvatulla tavalla valmistelussa on arvioitu maakuntien erityisten ominaispiirteiden kuten pitkien etäisyyksien, alhaisen väestötiheyden ja maantieteellisen sijainnin vaikutusta ja arvioitu mahdollisuutta alueellisen soveltamisalan määrittelyyn maakuntatasoa tarkemmin. Valmistelussa on huomioitu jaksossa 2.2.3 mainitut lausunnot ja saatu muu selvitys. Lapin maakunnan osalta valtioneuvoston on arviossaan tukeutunut paikallisten tartuntatautiviranomaisten näkemykseen matkailusesongin vaikutuksesta. Saadun selvityksen mukaan epidemiatilanne alueella on rauhallinen ja matkailusesongin aikaisista toimintatavoista ja niiden tehokkuudesta on kokemusta sekä joulusesongin että Etelä- ja Keski-Suomen talvilomaviikkojen osalta.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että rajoitusten kohdentuminen eri kunnissa toimiviin yrityksiin eri tavalla vaikuttaa väistämättä niiden keskinäiseen kilpailutilanteeseen. Kilpailutilanteelle aiheutuvia ongelmia ovat kuitenkin omiaan lieventämään toimenpiteet, joilla sulkualueiden yrityksille on tarkoitus kompensoida niiden kärsimät menetykset kohtuulliseen määrään asti.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan vallitsevassa epidemiatilanteessa on välttämätöntä, että lainsäädännöllä toteutettavat rajoitustoimenpiteet ovat niin tehokkaita, että niillä voidaan todellisuudessa vaikuttaa epidemian hidastamiseen. Edellä jaksossa 2.2.3 on kuvattu alueellista epidemiatilannetta ja muistion liitteenä olevassa THL:n lausunnossa tilanteen tarkempaa kehittymistä sairaanhoitopiirien alueilla viimeksi kuluneiden viikkojen aikana. Tartuntatautilain ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisia hygieniavelvoitteita, aukiolo- ja anniskelurajoituksia, asiakkaiden liikkumisen rajoittamista ravitsemisliikkeen tiloissa sekä asiakasmäärärajoituksia ei voida pitää riittävinä estämään epidemian leviämistä leviämis- tai kiihtymisvaiheessa ole-

villa alueilla. Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä on tartuntatautilain ravitsemistoiminnan sääntelyä kiristävää lakiesitys (HE 32/2021 vp). Lakimuutoksen sisällöstä päättää eduskunta ja voimaantulon ajankohta riippuu eduskuntakäsittelyn etenemisestä.

Edellä jaksossa 2.2.4 kuvatun mukaisesti riski tartunnoille on ollut suurin niissä ravitsemisliikkeissä, joissa alkoholin anniskelu muodostaa suuren osan tuloista, mutta tartuntoja on todettu myös pääasiassa ruokailuun keskittyvissä ravitsemisliikkeissä. On todennäköistä, että herkemmin tarttuvan virusmuunnoksen runsastuminen on entisestään lisännyt tartuntariskejä ravitsemisliikkeissä ja lisää riskiä myös niiden ulkotiloissa kuten terasseilla ja vastaavilla joissa vietetään runsaasti aikaa, sekä muissa tiloissa missä aikuisväestöä kohtaa ja kokoontuu.

Ravitsemisliikkeisiin liittyvien altistumistilanteiden määrän arviointi on haasteellista. Tartunnan jäljityksen osalta eri ravitsemisliikkeiden toimintamalleissa on eroja, mutta jäljitykseen liittyy haasteita myös esimerkiksi työpaikan lounasravintolassa. Ravitsemisliikkeessä tapahtuneessa altistustilanteessa altistuneiksi voidaan hyvin usein nimetä/tunnistaa vain oman seurueen jäsenet eikä muita, toisilleen tuntemattomia asiakkaita. Ravitsemisliikkeissä tapahtuvat kontakti ja altistustilanteet aiheuttavat suuria ongelmia tartunnan jäljityksessä, joka on keskeinen keino epidemian leviämisen estämisessä tehokkaalla tavalla. Tällä hetkellä noin 68 % tapauksista tartuntalähde saatiin selvitettyä. Merkittävä määrä tartunnanlähteistä jää kuitenkin edelleen selvittämättä. Viikolla 8 ennen ravitsemisliikkeiden sulkua ja muita käyttöön otettuja sulkutoimia tartuntalähde saatiin selvitettyä 59 % tapauksista.

Nykyisessä epidemiatilanteessa aikuisväestön – erityisesti ikäryhmän 20–45 – fyysisten kohtaamisten merkittävä vähentäminen on välttämätöntä, että epidemian raju voimistuminen voidaan ehkäistä ja epidemian suunnan kääntäminen voidaan varmistaa. Fyysisten kontaktien vähentämiseksi ja tartuntojen estämiseksi sulkua on välttämätöntä kohdistaa kaikkiin ravitsemisliiketyyppeihin sekä niihin kuuluviin sisä- ja ulkotiloihin.

Perustuslakivaliokunta on sulkuvelvoitteen oikeasuhtaisuuden arvioinnissa kiinnittänyt huomiota rajoituksen suhteellisen lyhyeen keston ja rajoitusten kohtuullisen kompensaaion korostaen sen merkitystä ravintolasulun voimassaoloajan jatkamisen johdosta (PeVL 11/2021 vp). Hallituksen esitys laiksi yritysten väliaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamiseksi (HE 27/2021 vp) ja sitä täydentävä esitys (HE 37/2021) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Esitys sisältää säännökset toimitilojen sulkemisesta aiheutuneiden menetysten kohtuullisesta korvaamisesta yrityksille. Ravintolasulun voimassaolon jatkaminen on huomioitu esityksen käsittelyssä.

Eri rajoitustoimien vaikutuksia on vaikea erottaa toisistaan ja millään rajoituksilla ei voida kokonaan estää tartuntojen leviämistä. Ehdotetuilla rajoituksilla kuitenkin vähennettäisiin voimakkaasti todennäköisyyttä tartuntojen leviämiseen juuri niillä alueilla, joilla riskit ovat tällä hetkellä suurimmat. Kaikkien muiden paikallis- ja alueviranomaisien toimien kanssa ja myös niiden yhteisvaikutuksella esitetyt rajoitukset estäisivät ennakolta epidemian leviämistä. Epidemian tässä vaiheessa kaikkien toimien ennakoitavan yhteisvaikutuksen tavoittelemine on tärkeämpää kuin aiemmin.

Sairaanhoitopiirien THL:lle toimittamien tietojen perusteella on vaikeaa arvioida kuinka laajalle ravitsemisliikkeissä alkaneet tartuntaketjut ulottuvat väestössä. Seurantatietojen perusteella voi kuitenkin arvioida, että ravitsemisliikkeiden tartunnat muodostavat tällä hetkellä huomattavan osan niistä kodin ulkopuolella tapahtuvista tartunnoista, joita tehokkailla rajoitustoimenpiteillä on mahdollisuus ehkäistä. Sulkutoimien aikana seurantatiedon kerääminen ravitsemisliikkeiden osalta ei THL:n näkemyksen mukaan ole mahdollista tai perusteltua samalla tasolla kuin sulkutoimia edeltävänä aikana, sillä tietoon liittyvät epävarmuustekijät ovat huomattavia. Epidemiologiset perusteet sulkutoimille ovat kuitenkin ennallaan.

Rajoitustoimien osalta on perusoikeusnäkökulmasta arvioitava niiden yhteiskunnalle aiheuttamien kokonaishaittojen suhdetta niillä saavutettuun hyötyyn. Valtioneuvosto on arvioidessaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaiseen muutokseen johtaneissa lain esitöissä (HE 22/2021 vp) vaihtoehtoisia

keinoja, joilla voitaisiin pyrkiä turvaamaan väestön terveyttä ja terveydenhuollon kantokykyä yhtä vaikuttavasti kuin ravitsemisliikkeiden sulkemisella todennut, että muuta tehokasta keinovalikoimaa ei juuri ole jäljellä. Käsillä olevassa epidemiatilanteessa, jossa herkemmin tarttuvat virusmuunnokset ovat jo vallitseva tautimuoto havaituista tartunnoista, epidemiaa ei lainsäädännöllä ole mahdollista riittävästi hillitä elinkeinopauteen vähemmän puuttuvin toimin.

Vallitseva epidemiatilanne on vaikea ja lähiviikkojen toimenpiteistä riippuu se, pystytäänkö epidemian voimakas kiihtyminen estämään. Valtioneuvoston arvio on, että sääntely on edellä kuvatuilla perusteilla välttämätöntä ja oikeasuhtaista kohdistaa sekä hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaisessa leviämisen- että kiihtymisvaiheessa oleville alueille. Edellä jaksossa 2.2.3 kuvatuin perustein välttämättömyysedellytys täyttyy myös Pohjois-Savon maakunnassa. Lapin maakunnan alueella välttämättömyysedellytys täyttyy Kittilän kunnan alueella. Lisäksi valtioneuvoston arvion mukaan, sääntely on edellä mainituilla perusteilla välttämätöntä ja oikeasuhtaista kohdistaa kaikkiin ravitsemisliiketyyppeihin ja niihin kuuluviin sisä- ja ulkotiloihin.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisen 3 a §:n 4 momentissa säädetään velvoite valtioneuvostolle seurata rajoitusten välttämättömyysedellytysten täyttymistä ja, jos pykälän 1 momentin soveltaminen ei ole enää jollain alueella välttämätöntä, valtioneuvoston on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaista 3 a §:ää koskevissa lausunnoissaan todennut, että sääntelyn voimassaolo alueittain on alueellisesti ja ajallisesti rajattava vain välttämättömään. (PeVL 7/2020 vp, PeVL 11/2011 vp) Perustuslakivaliokunta pitää laissa säädettyä seurantavelvoitetta merkityksellisenä sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 6/2021 vp). Perustuslakivaliokunnan lausunnon ja talousvaliokunta mietinnön mukaisesti tämän asetuksen perusteena olevan lain seurantavelvoitetta koskevaa säännöstä on täydennetty nimenomaisella velvollisuudella seurata tarkoin suljettuna pitämisen välttämättömyyttä. (PeVL 11/2021 vp, TaVM 7/2021 vp)

Valtioneuvosto seuraa tarkkaan tautitilanteen kehittymästä ja rajoituksia voidaan purkaa poistamalla asetuksen 2 §:n mukaisesta luettelosta ravintolatyypeittäin ne alueet, joilla rajoitukset eivät ole enää välttämättömiä. Jos välttämättömyysedellytys ei täyty ravitsemisliikkeiden tilojen osalta, asetusta voidaan muuttaa myös muilta osin. Seurannassa hyödynnetään edellä jaksossa 2.2.3 kuvattuja THL:n valtioneuvostolle toimittamia ja muita tietoja, jotka pohjautuvat sairaanhoitopiirien tietoihin ja arvioihin paikallisesta tilanteesta.

3 Asetusehdotuksen perustelut

3.1 Keskeiset ehdotukset

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n 4 momentin sisältämän asetuksenantovaltuuden perusteella säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella alueista, joilla ravitsemisliike on pidettävä suljettuna asiakkailta sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä ja niihin kuuluvissa tiloissa kyseisiä rajoituksia on noudatettava. Ehdotetussa asetuksessa valtuuden tarkoitettamana alueellisena jakona käytettäisiin maakuntia. Lapin maakunnan osalta alueellisena jakona käytettäisiin kuntajakoa. Lisäksi asetuksessa eroteltaisiin rajoitusten kohdistuminen ravitsemisliiketyypeittäin sekä ravitsemisliikkeiden sisä- ja ulkotiloihin.

Asetuksessa ehdotetaan ravitsemisliikkeiden sulkemista asiakkailta epidemian leviämisen- ja kiihtymisvaiheessa olevissa maakunnissa. Asetuksessa määriteltäisiin ne maakunnat, joilla majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n 1 momentin mukaiset rajoitukset ravitsemisliiketyypeittäin tulevat voimaan. Lapin maakunnan osalta rajoitusten voimassaolosta säädettäisiin kuntakohtaisesti.

Valtioneuvosto seuraa välttämättömyysedellytysten täyttymistä ja rajoituksia voidaan purkaa poistamalla asetuksen 2 §:n mukaisista luetteloista ne alueet, joilla rajoitukset eivät ole enää välttämättömiä. Jos rajoituksen välttämättömyys ei täyty ravitsemisliiketyypin tai ravitsemisliikkeen tilojen osalta, asetusta voidaan muuttaa myös muilta osin.

3.2 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta. Laissa majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta säädetään perustuslain 23 §:n mukaisesti poikkeuksesta perusoikeuksiin. Säännöksessä olisi suora viittaus majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain tarkoitamiin poikkeusoloihin. Asetuksessa säädettäisiin tarkemmin alueista, joilla ravitsemisliikkeet on pidettävä suljettuina asiakkailta sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä ja niihin kuuluvissa tiloissa rajoituksia olisi noudatettava majoitus- ja ravitsemusliiketoiminnasta annetun lain 3 a §:n tarkoittamissa poikkeusoloissa.

2 §. Ravitsemisliikkeiden aukiolon rajoittaminen alueittain tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Pykälässä säädettäisiin alueista, joilla ravitsemisliikkeet olisi pidettävä suljettuina asiakkailta. Pykälässä lueteltaisiin maakunnittain alueet, joilla liikkeet on suljettava. Luettelo mahdollistaisi sulkemista koskevan rajoituksen muuttamisen alueittain ja ravintolatyypeittäin, jos välttämättömyysedellytys ei enää jollain alueella täyty.

Pykälän 1 momentin 1–15 kohtien mukaan ravitsemisliike, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, olisi pidettävä suljettuna asiakkailta Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä, Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa, Pohjamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Lapin maakunnan alueella momentissa tarkoitettujen ravitsemisliikkeiden on pidettävä suljettuina asiakkailta Kittilän kunnassa.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen ravitsemisliikkeen sisä- ja ulkotilat olisi pidettävä suljettuna asiakkailta. Lain 3 a §:n 2 momentin mukaan sulkuvelvoite ei koske ruoan tai juoman myymistä ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi.

Pykälässä tehty jaottelu ravitsemistyypeittäin vastaa tartuntatautilain väliaikaisessa 58 a §:ssä säädettyä jaottelua. Jaottelun kriteerinä on ravitsemisliikkeen pääasiallinen ravitsemistoiminta eli onko toiminta pääasiallisesti alkoholijuomien anniskeluun perustuvaa vai ei. Arvion siitä, kumpaan ryhmään ravitsemisliike kuuluu, tekee ensi sijassa yritys itse. Ravintolan toiminta ei muutu ruokaravintolaksi vain sen perusteella, että ravintola pitää myynnissä vähäistä määrää ruokaa. Momentissa tarkoitettuja ravitsemisliikkeitä voivat ovat esimerkiksi anniskelubaarit, pubit ja yökerhot.

Pykälän 2 momentin 1 – 15 kohtien mukaan muut kuin 1 momentissa tarkoitettu ravitsemisliike olisi pidettävä suljettuna asiakkailta Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä, Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa, Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Lapin maakunnan alueella momentissa tarkoitettujen ravitsemisliikkeiden on pidettävä suljettuina asiakkailta Kittilän kunnassa.

Pykälän 2 momentin tarkoitettujen ravitsemisliikkeen sisä- ja ulkotilat olisi pidettävä suljettuina asiakkailta. Lain 3 a §:n 2 momentin mukaan sulkuvelvoite ei koske ruoan tai juoman myymistä ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi.

Momentissa säädettäisiin rajoitusten voimassaolosta muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen anniskeluravintoloiden osalta. Momentissa tarkoitettuja ravitsemisliikkeitä voivat olla esimerkiksi ruokaravintoloita, pizzeriaita, hampurilaisravintoloita, kahviloita tai lounasruokaloita.

Pykälän 3 momentin mukaan sisätilalla tässä asetuksessa tarkoitettaisiin ravitsemisliikkeen suljettua tilaa, jossa on katto, lattia ja seinät, sekä liikkeen sellaista tilaa, josta yhden tasopinnan lisäämisellä voidaan muodostaa suljettu tila. Vastaava säännös sisältyy tupakkalakiin (549/2016), jonka 2 §:n 39 kohdassa säädetään, että sisätilalla tarkoitetaan asuin-, oleskelu-, odotus- tai työskentelytilaksi tarkoitettua suljettua tilaa, jossa on katto, lattia ja seinä sekä tällaiseen käyttöön tarkoitettua tilaa, josta yhden tasopinnan lisäämisellä voidaan muodostaa suljettu tila.

Ravitsemisliikkeiden sisä- ja ulkotilojen määrittely ei sisälly majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin. Tilanteessa, jossa sulkuvelvoite koskisi ainoastaan ravitsemisliikkeen sisätiloja, määritelmä on tar-

peellinen. Ravitsemisliikkeiden terasseilla ja muissa ulkotiloissa hyödynnetään erilaisia rakenteellisia ratkaisuja. Sisätilan ja ulkotilan erottaminen toisistaan voi olla nykyisin vaikeaa jo tiloja ei säännöksessä määrätellä.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n tavoitteena on tartuntataudin leviämisen estäminen. Asiantuntija- ja tutkimustiedon mukaan covid-19-tartunnat leviävät muun muassa ilmateitse pisaratartuntana. Vastaavasti tupakkalainsäädännön tavoitteena on ilmassa leviävän terveydelle haitallisen tupakansavun leviämisen estäminen suljetussa tilassa. Molempien tavoitteena on terveyshaittojen ehkäiseminen. Tupakkalain esitöiden (HE 226/2005 vp) mukaan sisätilana pidetään mitä tahansa tilaa, jonka rakenteet valmistustavasta tai –materiaalista riippumatta vähentävä ilmanvaihtoa. Sisätilaksi ei katsota pelkkää seiniltään avointa katoa tai muuta katettua tilaa, jos siitä ei voitaisi muodostaa suljettua tilaa lisäämällä siihen yhtä tasopintaa.

3 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin asetuksen voimaantulosta ja voimassaoloajasta.

4 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Asian kiireellisyys vuoksi on ollut välttämätöntä poiketa säädösvalmistelua koskevista ohjeista eikä asetusehdotuksesta ole järjestetty lausuntokierrosta.

Asetuksen johdosta on oltu yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitukseen ja Ahvenanmaan valtionvirastoon ennen asetuksen antamista.

5 Vaikutukset

Vaikutukset ravintola-alaan

Ravintolatoiminnan painopiste Suomessa, varsinkin henkilöstön määrässä ja liiketoiminnan arvossa mitattuna, on Uudellamaalla. Uudellamaalla työskentelee yli 40 % kaikesta ravintola-alan henkilöstöstä ja Uudellamaalla sijaitsevat toimipaikat tuottavat alan liikevaihdosta yli 40 %. Toimipaikkojen lukumäärässä mitattuna Uudenmaan osuus on noin 35 %. Uudenmaan lisäksi merkittäviä ravintolatoiminnan keskittymiä ovat Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa. Sulkemisen vaikutukset voivat osua suhteellisesti kovemmin alueille, jossa ravintolamyynti on sesonkiluonteista kuten Lapissa. Lapissa ravintoloiden sulkemisen jatkaminen ajoittuu kevättalven sesonkiin.

Hallituksen esityksessä HE 22/2021 vp ja HE 38/2021 vp jaksossa 5.3. on kuvattu tarkemmin ravitsemisliikkeiden lukumääriä maakunnittain ja sulkemisen vaikutuksia ravintola-alaan.

Edellä jaksossa 2.2.5. rajoitusten oikeasuhtaisuuden arviointi on kuvattu yritysten taloudellisen tilanteen helpottamiseksi ja rajoitusten kohtuulliseksi korvaamiseksi esitettyä mallia, joka ehdotetaan sisällytettäväksi yritysten määräaikaista kustannustuesta annettuun lakiin (HE 37/2021 vp).

Vaikutukset kansalaisiin

Asetuksen tavoitteena oli hidastaa covid-19-epidemian leviämistä niin, että terveyshuollon toimintayksiköiden toimintakyky säilyy koko epidemian ajan ja siten turvata ihmisten terveys ja hyvinvointi. Näitä vaikutuksia on arvioitu tarkemmin hallituksen esityksessä (HE 38/2021 vp) ja muistion luvussa 2.

Vaikutukset viranomaisten toimintaa

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain noudattamista valvoo lain 11 §:n nojalla poliisi. Lain 12 §:n väliaikaisesti muutetun 1 momentin mukaan poliisi voi käyttää pykälässä säädettyjä pakkokeinoja myös sulkemisvelvoitteen valvonnan tehosteena. Poliisi valvoisi ravintoloiden kiinnipitämistä niillä alueilla, joilla tämä asetus on voimassa.

6 Toimivalta

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesti voimassa olevan 3 a §:n 1 momentin mukaan ravitsemisliike on pidettävä suljettuina asiakkailta vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin aikana niillä alueilla, joilla se on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämisen kannalta. Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset edellä tarkoitetuista alueista sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä ja niihin kuuluvissa tiloissa rajoituksia on noudatettava.

Ehdotetulla asetuksella säädettäisiin alueista, joilla ravitsemisliikkeet olisi pidettävä suljettuina. Asetuksella säädettäisiin sulkemisvelvoitteen voimassa olosta ja soveltamisesta ravitsemisliikkeelle kuuluvien sisä- ja ulkotilojen osalta ravitsemisliiketyypeittäin.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 34 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat perusoikeuksista poikkeamista ja poikkeusoloja. Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetussa laissa, jossa säädetään tämän asetuksen perustana olevasta lain 3 a §:stä, todetaan lain koskevan nyt käsillä olevia poikkeusoloja. Lisäksi Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 29 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa asioissa, jotka koskevat ihmisten tarttuvien tauteja. Lain on edellä mainituista syistä katsottava tulleen voimaan myös Ahvenanmaata koskevana.

Tilapäisiä poikkeuksia koskevat valtioneuvoston asetukset on perustuslain 23 §:n 2 momentin mukaan saatettava viipymättä eduskunnan käsiteltäviksi. Eduskunta voi päättää asetusten voimassaolosta. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan (PeVL 7/2020 vp, PeVM 10/2020 vp,) mukaan asetusten eduskuntakäsittely on toteutettavissa esimerkiksi samaan tapaan kuin valmiuslain nojalla annettujen asetusten.

Asetuksen voimaantulo ei edellytä eduskunnan päätöstä (PeVM 10/2020 vp; PeVM 3/2021 vp). Asetus toimitetaan jälkitarkastukseen eduskuntaan ja perustuslakivaliokunta arvioi jälkikäteisesti, onko asetus kumottava, ja tämän mukaisesti eduskunta voi edelleen päättää, että valtioneuvoston tulee kumota asetus.

7 Voimaantulo

Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 29.3.2021.

Asetuksenantovaltuuden perusteena oleva majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a § on voimassa 18.4.2021 saakka. Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 7/2020 vp) mukaisesti rajoituksilla on tiukat välttämättömyyden edellytykset ja asetuksen kiellot voivat olla voimassa lyhyemmän ajan kuin mitä laki on. Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston on seurattava rajoitusten välttämättömyydedellytysten täyttymistä ja viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi, jos ravitsemisliikkeen suljettuna pitäminen ei olisi välttämätöntä jollain alueella tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Asetuksen ehdotetaan olevan voimassa 18.4.2021 saakka.